

CARTEA DE TEATRU

PAUL ANGHEL

„Teatru“

Drame ale puterii, inaugurînd o modalitate insolită în teatrul nostru istoric, *Viteazul* și *Săptămîna patimilor*, după strălucite cariere scenice, formează astăzi sumarul mult așteptatului volum de teatru.

Cronicar scrupulos și vizionar, Paul Anghel și-a exersat un registru vast de pătrundere analitică, scormonind cu obsesie perfect explicată, varietatea tipologică a chipurilor cercetate în agitația istoriei redeseptate sau în cotidianul surescitat. Creionăm un profil de scriitor al cetății care răsucește fraza demonic pentru a stoarce verbului esențele tari, acidulate.

Se definește astfel și se justifică în *Viteazul* gestul dramaturgului de a-și apropia istoria, de a contemporaneiza fapte de leto-pisei. Căci materia amorfă a unei simple evocări patetice e topită la temperatura solicitată de o anume credință în viabilitatea unor secvențe istorice populate cu animatorii respectivi. Se operează aici nu pentru ordonarea unui material pregătit pentru sfătoasă relatare pilduitoare, ci se caută reconstituirea unui proces complex de reacții care țin de resortul intim al preparării faptei în cumpăna gândului. Mihai Viteazul nu mai este o hiperbolă, ci doar un om cu însușiri excepționale, îngrădit fatal și uman în limite statornicite la hotarul dincolo de care începe supraomeneșul. Scara națională la care este dimensionat eroul fixează coordonatele unei dezbateri filozofice care devine simbolică pentru destinul în genere al voievodului român, împovărat de păstoria norodului și a pămîntului înconjurat de imperii devoratoare. Dar Anghel nu intenționează să facă din Mihai doar un caz național, ci îi adîncește psihologia, realizînd tipul mistuitului de patima puterii și a justiției, posibil în alte ipostaze oriunde. Demonstrație amplă a încordării pînă la maxima vibrație la însuflețirea unui ideal, piesa reia un leit-motiv camilpetrescian și face din omul așezat pe cumpăna a două veacuri un obsedat al adevărului său, pregătindu-i tensiunea superbă a sfîrșitului, acceptat de un spirit detașat de condiția trupului, a unui sfîrșit acceptat de un spirit ajuns la mari limpeziri și la tragice adevăruri, revelate doar celor imperturbabili în furtună. www.cimec.ro

După Iorga, Delavrancea, Sadoveanu, s-ar fi părut imposibil ca destul de curînd cineva să mai ridice lui Ștefan cel Mare un monument spiritual. Premergătorii trăseseră parcă toate sevele personalității marelui bărbat, dăduseră imaginea monumental-mitică a eroului, fundamentată științific, tradițional și sentimental. Iată însă că, de la ultima evocare de prestigiu, a lui Sadoveanu, din 1934, de un dens epic liric, Paul Anghel irumpe în *Săptămîna patimilor* cu o nouă efigie a „sîntului de la Putna“. Moldova legendară se cutremură din începuturi ca o sfîșiere de catapeteasmă la năvălirea tătară, și o realitate de cronică, crîncenă, fluidă și halucinantă coboară în cotidian pentru o demonstrație de mare lecție națională și literară. Ștefan cel Mare e în viziunea lui Anghel simbolul enorm al rezistenței noastre în conjunctura încrucișării vînturilor. Înfrîngerea de la Valea Albă e aleasă de dramaturg pentru cauzistica unui proces abordat cu un înalt simț al istoricului, cu acel simț capabil să constate dramatismul întregii noastre istorii — locul românilor în universalitate nu poate fi stabilit decît prin întoarcerea noastră în noi înșine, iar cine vrea să ne cunoască din afară trebuie să aibă puțința acestei transpuneri. Mohamed al II-lea care pingărise Sfînta Sofia nu calea Suceava în vinsului Ștefan, căci Moldova este o ruină din propria poruncă, o țară rămasă numai în bejenia din sufletele țărănilor care se adună la un sfîrșit, din acele mitice și pînă azi magnifice resurse naționale de rezistență. Pătîmirea întregului popor pînă la reașezare în rosturi este, prin analogie, săptămîna patimilor biblice. Domnul și țara își dau foc ca o supremă purificare pentru ce va veni și rătăcirea la sihastrul Daniil Kesarion petrecută aici în conștiință, nu e reculegerea pioasă din ajunul faptei în sens bolintinian, ci într-un consens general-uman, este general-valabilă în veac conducătorului — adăparea la izvoarele înțelepciunii vechi. Profile de războinici încrustate în litera unui text de rafinate arome stilistice de cea mai curată și cuminte limbă, notorii, ca Arbure, Boldur, Mihail sînt enormul relief pentru luminarea lui Ștefan — tăria convingerii că sintem noi înșine prin noi înșine oricînd și oricum, ca biserica pe roate purtată de răzășii lui din Țara de Sus în Țara de Jos, dintr-un veac în alt veac, dintr-o semnificație în altă semnificație.

Volumul de teatru al lui Paul Anghel — apărut după substanțiale pagini de „Convorbiri culturale“ și „Efemeride“, fixînd repere pentru o geografie sentimentală a opțiunilor sale intelectuale — certifică vocația politică a dramei istorice. Prin teatrul său, Paul Anghel demonstrează că tratatul de istorie jalonează numai etape succesive, revenind literaturii misiunea de a găsi filonul tragic al evenimentelor. Ceea ce înseamnă pledoarie pentru aflarea dimensiunii spirituale a existenței ca popor.

IONUȚ NICULESCU